herpy

GEKKOER

Persian wonder gecko

Teratoscincus keyserlingii

En stor, nattaktiv ørkengekko med froskeaktige øyne og en hale dekket av store, takpannelignende plater. Den lever i sandørkener i Iran, Afghanistan og Pakistan og i en liten, truet bestand i De forente arabiske emirater. Den holdes sjelden, og det finnes bare lite kunnskap om stell.

Familie: Sphaerodactylidae Tidligere navn: *Teratoscincus scincus keyserlingii; Teratoscincus zarudnyi*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**16-20 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**10-20 år**
Aktiv	**Om natten**
Levevis	**Bakkelevende og gravende**
Biotop	**Ørken og halvørken**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**90 × 60 × 45 cm** L × B × H for 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Varmeplass	**30-35 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**30-50 %**
UVB	**Valgfritt**
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**2 egg**
Inkubasjon	**60-110 dager** ved 28-29 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Vedlegg D**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Teratoscincus keyserlingii er en kraftig bygd ørkengekko med store øyne uten øyelokk, bredt hode og store, tynne skjell som ligger som takpanner over kropp og hale. Tærne har ingen klebende puter, men kammer av små skjell som gir feste i løs sand. Hos voksne dyr går det mørke lengdebånd langs ryggen, mens de nærstående artene oftest har tverrbånd eller flekker. Skjellene på ryggen overlapper kraftig og går helt opp på baksiden av hodet.

Arten ble beskrevet i 1863 og er typearten for slekten. Det vitenskapelige navnet hedrer den baltisk-tyske geologen og zoologen Alexander von Keyserling. Den har lenge vært regnet som underart av *Teratoscincus scincus*, og et yngre navn, *Teratoscincus zarudnyi*, regnes som synonym. Eldre stellveiledninger om *T. scincus* kan derfor handle om denne arten. Genetiske undersøkelser viser stor variasjon innenfor arten, og den ventes å bli revidert.

Typeeksemplaret måler 16 cm inkludert halen, som utgjør 6 cm. Andre mål for voksne dyr er ikke dokumentert, og størrelsen på 16-20 cm og levealderen på 10-20 år er lånt fra *Teratoscincus scincus*. Vekten er ikke dokumentert. Arten legger egg.

Arten holdes sjelden, og stellet bygger på den nærstående *Teratoscincus scincus*. Det er et rolig dyr med tynn hud og en hale som lett kastes av. Det egner seg bedre til å betrakte enn til å håndtere.

Utbredelse og leveområde

Arten finnes i Iran, i det sørlige Afghanistan og i det vestlige Pakistan. Typelokaliteten ligger i det østlige Iran. I De forente arabiske emirater lever en liten, isolert bestand, som sannsynligvis kom fra det sørlige Iran under istiden og i dag er skilt fra hovedbestanden av Persiabukta og Hormuzstredet.

I Emiratene er utbredelsesområdet mindre enn 5.000 km², og arten bebor under 100 km² av det. Den lever for det meste innenfor 30-40 km fra kysten av Persiabukta og under 200 meters høyde. Bestanden er sterkt oppsplittet og i tilbakegang på grunn av bebyggelse og forstyrrelse av leveområdet, og den er klassifisert som kritisk truet i landet. På verdensbasis er arten ikke truet. Eldre angivelser fra Qatar er tvilsomme.

> **Naturlig utbredelse:** Iran, Afghanistan, Pakistan og De forente arabiske emirater.

LEVEOMRÅDE

Gekkoen er en sandart. Den lever i sandørken, mellom lave sanddyner, på sandsletter med spredt vegetasjon og av og til på hardere jord. Den finnes fra havnivå opp til omtrent 1.500 meters høyde. Om dagen ligger den skjult i en hule, og om natten kommer den frem på bakken.

Leveområdet er varmt og tørt med store forskjeller mellom dag og natt. Sanden holder på fuktigheten dypere nede, så hulen gir et kjøligere og mer stabilt klima enn overflaten. Det er dette mønsteret man skal etterligne i terrariet: tørr overflate, dyp sand som dyret kan grave i, og et fuktigere skjul.

Stell

TERRARIET

Det finnes bare lite kunnskap om stell av *Teratoscincus keyserlingii*. Anbefalingene bygger på sandørkenen den lever i, og på de nærstående artene *Teratoscincus scincus* og *Teratoscincus roborowskii*, som har samme levevis og er bedre kjent i fangenskap. Tallene er lånt fra dem.

Et par trenger et terrarium på minst 90 × 60 × 45 cm (lengde × bredde × høyde). Et enkelt dyr trenger samme mål, og større er alltid bedre, fordi gekkoen går mye rundt om natten. Bunnarealet er viktigere enn høyden, siden den ikke klatrer. Lokket må slutte tett.

Bruk et 10-15 cm tykt lag med vasket lekesand blandet med leire eller ørkenjord, slik at dyret kan grave en hule som holder. Unngå kalksand og farget sand, som dyret kan svelge. Lag minst to skjul av for eksempel korkrør og flate steiner, ett i den varme og ett i den kjølige enden, og gjør det ene til et fuktig skjul med lett fuktig jord. Legg steiner og skjul direkte på bunnen før sanden kommer i, så de ikke raser sammen når dyret graver.

TEMPERATUR

Arten må ha en tydelig temperaturgradient. Om dagen skal den kjølige enden ligge på 24-28 °C, og et varmt område skal nå 30-35 °C ved sandoverflaten, for eksempel under en varmepære eller et keramisk varmeelement styrt av en termostat. Mål overflatetemperaturen med et digitalt eller infrarødt termometer.

Om natten skal temperaturen falle til 18-22 °C, og det er sjelden behov for ekstra varme. En kjølig vinterpause er ikke dokumentert for arten, men lånes fra *Teratoscincus scincus*: omtrent to måneder ved 15-18 °C, hvis du vil at dyrene skal yngle. Fôr dyrene godt i ukene før, og slutt å fôre to uker før temperaturen senkes.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Det er en ørkenart, og terrariet skal være tørt med en luftfuktighet på 30-50 %. Ikke spray hele terrariet. Fukt i stedet sanden lett i det fuktige skjulet et par ganger i uken, slik at dyret har et sted å gå når det skal skifte hud.

Huden skiftes i biter, og det kan sitte igjen rester på tær og halespiss hvis luften er for tørr. Gjør i så fall skjulet litt fuktigere. Sett en lav skål med friskt vann i den kjølige enden, og skift vannet ofte. God ventilasjon holder bunnen tørr.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

LYS OG UVB

Som nattaktivt dyr har gekkoen ikke store krav til lys, og den klarer seg uten UVB når fôret er pudret med D3-vitamin. Et svakt UVB-rør for skyggedyr (Ferguson-sone 1-2), for eksempel et T5-rør på 5-7 % i den varme enden, kan brukes så lenge UV-indeksen høyst når 1-2 der hvor dyret kan komme. Det skal alltid være skygge og skjul i resten av terrariet. UVB er derfor

oppgitt som valgfritt.

Hold en fast døgnrytme med omtrent 12 timer lys om sommeren og 10 timer om vinteren. Natten skal være mørk.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

Gekkoen er insektetende. Gi variert levende fôr som sirisser, gresshopper og dubia-kakerlakker, og melormer eller voksmøllarver som godbit en gang iblant. Insektene skal være mindre enn avstanden mellom dyrets øyne og gjerne være gut-loadet med grønt. Voksne dyr fôres 2-3 ganger i uken, unge annenhver dag. Fôringshyppigheten er lånt fra *Teratoscincus scincus*.

Pudre insektene med kalk ved de fleste måltidene og med et vitaminpulver med D3 en gang i uken. Fôr om kvelden, og fjern insekter som ikke blir spist. Hold øye med vekten, for ørkengekkoer blir lett for feite i fangenskap.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Teratoscincus keyserlingii er rolig og avventende, men skjør. Den tynne huden kan rives opp hvis du tar for hardt tak, og halen kastes lett av, så den skal håndteres så lite som mulig og aldri i halen. Truede dyr i slekten reiser seg på strake bein, krummer ryggen og svinger halen slik at skjellene raser, og de kan pipe og bite. Det er mest bløff.

Hanner må aldri holdes sammen, fordi de slåss. Et par kan som regel bo sammen, men følg med på om dyrene tåler hverandre, og ha et ekstra terrarium klart. Dyrene sover i hulen om dagen, så du ser dem mest om kvelden.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannene kjennes på de to bulene ved halerota, der hemipenis sitter, og på en rekke porer foran kloakken. Det finnes ingen dokumenterte tall for når arten blir kjønnsmoden. Hunner bør være fullt utvokste, i god kondisjon og ha stabil vekt før de settes i avl, for unge hunner blir lett tappet for kalk.

PARRING

Avl med arten er ikke dokumentert i detalj. Hos den nærstående *Teratoscincus scincus* avhenger yngleaktiviteten av en kjølig vinterpause på omtrent to måneder ved 15-18 °C, og det er rimelig å prøve det samme. Når temperaturen er hevet igjen og dyrene spiser normalt, settes hannen til hunnen i hennes terrarium. Skill dem hvis hunnen jages uten ro eller får bitt.

EGGLEGGING OG KULL

Slekten legger typisk to hardskallede, skjøre egg om gangen, og tallet er lånt fra *Teratoscincus scincus*. Antall kull per år er ikke dokumentert for arten. Gi hunnen et eggleggingssted med dyp, løs sand, for eksempel 15 cm sand i den ene enden, og sjekk jevnlig etter nye egg, fordi hunnen kan grave dem opp. Gi henne rikelig med kalk og fôr, og stopp avlen hvis hun går ned i vekt.

INKUBASJON

Eggene skal ligge tørt eller med svært lite fuktighet. For mye fuktighet dreper fostrene. Legg dem uten å snu dem, halvt nedgravd i tørr sand eller et annet tørt substrat i en lukket boks med en liten vannskål som ikke berører eggene. Temperaturen er lånt fra *Teratoscincus scincus*: 28-29 °C, og klekkingen tar 60-110 dager. Det er ikke dokumentert om temperaturen bestemmer kjønnet.

OPPDRETT AV UNGER

Hold ungene enkeltvis i en liten boks eller et terrarium på 20-40 liter med sand, et tørt og et fuktig skjul, og fukt en liten del av bunnen lett. Voksne dyr kan angripe unger. Gi små levende insekter pudret med kalk annenhver dag, og vei ungene jevnlig. Det finnes ingen dokumenterte tall for vekst og vekt.

Helse og vanlige feil

Det finnes ingen dokumenterte opplysninger om sykdommer hos arten. De typiske problemene hos nært beslektede ørkengekkoer er:

- Fuktig bunn og dårlig ventilasjon, som gir soppinfeksjoner, hudproblemer og luftveisinfeksjoner. Hold terrariet tørt med bare ett lite fuktig skjul.
- Hudrester på tær og halespiss hvis luften er for tørr.
- Skader på den tynne huden etter hardhendt håndtering, og tapte haler.
- Forstoppelse etter svelget kalksand eller annet uegnet bunnmateriale.
- Mangel på kalk og D3-vitamin, særlig hos unger og avlshunner. Pudre fôret.
- Fedme ved for rikelig fôring.

Søk en veterinær med erfaring med krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser på flere uker, har hovne øyne, hvesende pust eller er slapt.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.